

HONAZ DAĞININ TIBBİ BİTKİLERİ

Dr. Ertan TUZLACI (*)

Honaz dağı, Anadolu'nun güney-batısında, Denizli ili içinde ve batı Torosların uç kısmında yer alır. 2571 m ye ulaşan yüksekliği ile Ege bölgesinin ve hattâ batı Anadolu'nun en yüksek dağı olarak tanımlanabilir.

Tıbbî bitkilerini de içine alan ve tüm Honaz dağı bitkilerine yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiş ve bu dağ ve çevresine ait 970 çeşit bitkiden oluşan geniş bir liste ortaya konulmuştur. Yaptığımız çalışma yaklaşık olarak 265 mk2 kaplayan bir alan içinde olmuştur (1).

Bu yazımızda Honaz dağı üzerinde yetişen tıbbî bitkileri konu aldık ve bunları gözlemlerimize ve araştırmalarımıza dayanarak sunmaya çalışacağız.

Honaz dağının tıbbî bitkileri olarak başlıca şunlar sayılabilir. Bu listede bitkiler, Davis (2) ve Boissier (3) tarafından takip edilen, familyaların sırasına göre dizilmiştir.

PTERİDOPHYTA

Equisetum ramosissimum, *E. telmateia*
Adiantum capillus-veneris
Ceterach officinarum

GYMNOSPERMAE

Pinus brutia
Juniperus oxycedrus
Ephedra major, *E. campylopoda*

(*) İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Kürsüsü

ANGIOSPERMAE

DICOTYLEDONAE

Adonis aestivalis
Thalictrum lucidum
Berberis crataegina
Papaver rhoeas
Fumaria officinalis
Capsella rubella
Nasturtium officinale
Viola odorata
Saponaria officinalis
Hypericum türleri
Malva sylvestris
Tilia platyphyllos
Pelargonium endlicherianum
Peganum harmala
Tribulus terrestris
Paliurus spina-christi
Rhus coriaria
Astragalus microcephalus
Glycyrrhiza glabra
Melilotus officinalis
Ononis spinosa
Crataegus monogyna
Rosa canina
Lythrum salicaria
Sedum türleri
Valeriana dioscoridis
Matricaria chamomilla
Tussilago farfara
Fraxinus ornus
Centaureum erythraea
Convolvulus scammonia
Datura stramonium
Hyoscyamus niger
Digitalis cariensis, D. ferruginea
Verbena officinalis
Vitex agnus-castus
Melissa officinalis
Mentha longifolia
Origanum heracleoticum, O. onites
Salvia sclarea, S. tomentosa
Sideritis libanotica
Teucrium chamaedrys, T. polium
Thymbra spicata

Plantago major, P. psyllium
Daphne oleoides
Viscum album
Aristolochia hirta
Parietaria diffusa
Morus nigra
Juglans regia
Quercus infectoria
Salix alba

MONOCOTYLEDONAE

Anacamptis pyramidalis
Ophrys mammosa
Orchis anatolica, comperiana, laxiflora, mascula patens, simia
Tamus communis

Yukarıda adları sistematik bir liste halinde sunulan bitkilere ek olarak bazı bitkileri, bilinen tıbbi bitkilerin başka türleri olarak saymak mümkündür. Bunlara belli başlı örnek olarak: *Colchicum alyrense*'ye çok benzeyen bir tür, *Crocus* türleri (7 tür, *C. fleicherii*, *C. elwesii*, *C. flavus* subps. *dissectus* batı Anadolu'da ve *C. baytopiorum* Honaz dağında endemik), *Salvia* türleri (10 tür, ancak içlerinde en yaygın bulunanı *S. tomentosa*), *Papaver strictum* (yaygın değil), *Origanum* türleri (4 tür, *O. hypericifolium* Honaz ve Baba dağı için endemik, *O. sipyleum* ise yaygın bir tür), *Achillea* türleri (6 tür, özellikle *A. nobilis* subps. *neilreichii* oldukça yaygın).

Ayrıca yine Honaz dağında yetişen ve bolca bulunup kimyasal araştırmaya elverişli bazı bitki adlarını da saymak mümkündür. Bunlara başlıca örnekler, *Nepeta cadmea* (güney-batı Anadolu için endemik), *Muscari moschatum*, bazı *Orobanchae* türleri gibi.

Edindiğimiz bilgilere göre, Honaz dağı bitkilerinden *Orchidaceae* bitkilerinin yumrularının toplanması haricinde bugün için yararlanılmamaktadır. Bu bitkiler de yıldan yıla yoğun toplanmalar sonucu gittikçe azalan bir durum göstermektedirler.

Halk tarafından kullanılan bitkileri de araştırmalarımız sırasında saptamaya çalıştık. Örneğin, *Berberis crataegina*'nın kökleri suda kaynatılır ve suyu şeker has-

talığına karşı içilir. *Rhus coriaria*'nın yaprakları su içinde birkaç kez kaynatılır, birinci suyu içilmez, ikinci ve daha sonraki sular içildiğinde mide hastalıklarına iyi gelir. *Vitex agnus-castus* kadın sancılarında ağrı dindirici olarak kullanılır. *Adiantum capillus-veneris* ve *Tribulus terrestris* bitkilerinin su içindeki dekoksionu, idrar yollarını açıcı olarak tesir eder. *Salvia tomentosa* ve *Mentha longifolia* karın ağrı-larını giderir. *Sideritis libanotica* çay olarak içilir. *Arum* meyvaları basura karşı ve *Ecbalium elaterium*'un sarılığa karşı iyi geldiği söylenmektedir. *Daphne oleoides* hayvan sağlığında iyileştirici olarak kullanılır. *Viscum album* koyun ve keçilere kuvvetli bir besleyici olarak verilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- 1 - TUZLACI, E. : Honaz dağının bitkisel örtüsü, İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Doktora tezi 1975.
- 2 - DAVIS, P. H. : Flora of Turkey and East Aegean Islands, 5 vol., University Press, Edinburgh
- 3 - BOISSIER, E. : Flora Orientalis, 5 vol. et Supplementum, Basileae et Genevae 1867-1888.